

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

91(439Bp)09

Hely

Idő

'1910'

Személy

Helyszám

Szerző

Cím *Történelem az utcán.*

Forrás:

Pesti napló

Bp.

1910

IV/3

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Történelem az utcán.

— Aktuális ódonságok. —

(Saját tudósítónktól.) Budapest multjának látható emlékei már csak a muzeumokban és az utcán vannak meg. Ott jóval több azonban annál a kevésnél, ami emitt van. Mert itt már igazán nincs sok aratni való. Három városszabályozás 1867 óta egész városrészeket lehengerelt s amit véletlenül régi jelek gyanánt itt hagyott, csak az aktualitás számára van. Az aktualitás pedig ez emlékeknel ott kezdődik, mikor az állványokat nekitámasztják egy-egy elkopaszodott öreg épületnek s a bontó csákány, vagy a feszítővas munkába kezd. Négy-öt helyen folyik most a régi Pest fundamentumát tevő utcákban ilyen bontó művelet, a komentár tehát éppen végszóra érkezik számukra, hogy eltűnésük pillanatában történelmi nevezetességüket reprodukálja.

A bontási műsor első számát két belvárosi és három lipótvárosi ódonság foglalja el. A Koronaherceg-utca 8. számú házának lebontására már megvannak téve a készülétek. A Píllvax-kávéházzal szemben itt volt 1844-től 1848-ig az ellen-Píllvax, vagyis a Gyűlde. Amott a radikálisok, vörös republikánusok és forradalmárok, itt a konzervatívok gyűlekeztek. Az első emeleti helyiségekben volt a Gyűlde hivatalos szervezete, ellátva büffével, bifliárdfal, kártyaszobákkal és olvasóteremmel. A március tizenötödiki események aztán mindenestül elsöpörték, két év múlva azonban már a Píllvax is csöndes polgári kávézó lett, melynek híres nevét félretették s Benkert-kávéház címen akasztották ki új cégérét a homlokára. 1861-ben Haris Gergely tette másodszor nevezetessé a Gyűlde-házat. A Koronaherceg- és Váci-utcán keresztül ekkor építtette a nevről szóló Haris-bazárt, mely a Váci-utcai ré-

szen el is készült, de mire egészen átalakulhatott volna, a tulajdonos meghalt. Örökösei aztán mindent egy hagytak, ahogyan kapták. A Koronaherceg-utcai rész befejezetlenül maradt továbbra is, most pedig mindenestül pusztulásra jut. Belvárosi antikvitás a Sötér-féle ház, vagy ahogy mostanában nevezik, a Calderoni-épület. Az 1838-iki árvíz egészen elsöpörtc, de az áradás multával új épület került helyébe s a sarkon az 1819 óta ott levő Calderoni-féle holt régi helyét újból visszafoglalta. Csak az ódon bolti cégért, az „Optikushoz” című bádogtáblát nem állították vissza. Ebből muzeumi ereklyét csináltak.

A Lipótvárosban a régi Kereskedelmi Bank-épület volt a legnevezetesebbek egyike. A Gizella-téren 1856-ban alakított „háznégyszög” épületsornak alkotta egyik diszpéldányát s 1860-ban itt volt a Privorszky-féle „Jégcsarnok”, melynek az adta nevezetességét, hogy az 1860-iki házfeloszlatásra innen gyűlekeztek a határozati párt képviselői s itt szerkesztették meg a Haller Ferenc kiküldetése ellen közzétett tiltakozásukat. A Dorottya-utca 3. szám alatt álló és már felénél is tovább lebontott épületet viszont kettősen tagolt és árkados szerkezetű udvarai tették nevezetessé. Nem messze tőle, nyolcvan-száz lépésre áll azonban még a Wurm-udvar, de már ez is megszámlált napokkal. Régi ujságokban és a mult század harmincas éveitől a hatvanas évek végéig írott politikai memoárookban, mint pesti specialitást, állandóan idézik. A juratusok felségsértési püre alkalmával 1837-ben a rendőség razziát is tartott benne s megállapította, hogy Lovassy László ugynevezett összeesküvésének tagjai itt tartották összes tanácskozásait. A pör tárgyalása folyamán a bíróság kihallgatta a Wurm-kávéház összes alkalmazottait s a kávéházat 1839-ig

rendőri megfigyelés alá helyezte. A pesti utcák legjobb aktualitásai ezeket a reminiscenciákat idézik fel az emlékezet számára. Hogy világváros letünk azóta, ilyenkor derül ki, mikor a fejlődés rohamában a régiség eme furcsa és előregedett maradványait szedjük össze leltárba.